

เที่ยวได้

เที่ยวชมศิลปกรรม : วัดปืบผลิวัน

พิเศษรู้ เบียร์กลิ่น¹

สถานที่ : วัดปืบผลิวัน (ตะปิง)

ที่ตั้ง : ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ.2385
เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 19.15 เมตร ยาว 24 เมตร

วัดต่างๆ ซึ่งสร้างขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณ และมีในลำดับสมัยต่อมานั้น ล้วนแสดงออกให้เห็นถึงความสำคัญ ชวนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาด้วยสิ่งก่อสร้างทางด้านศิลปกรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ด้วยความเชื่อว่าศิลปกรรมต่างๆ มีคุณลักษณะในด้านความงามก่อให้เกิดอิทธิพลคล้อยในการปลุกศรัทธาให้ยกงามขึ้นในจิตใจแห่งวิญญูชนได้โดยง่าย

วัดปืบผลิวัน เดิมชื่อวัดตะปิง เป็นวัดโบราณที่มีความสำคัญและมีศิลปกรรมที่น่าสนใจวัดหนึ่งของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

สร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2380 (กรมศิลปากร, 2535 : 85)

หากนับระยะทางสำหรับการเดินทางไปเที่ยวชมพุทธสถานแห่งนี้ โดยเริ่มต้นเดินทางตั้งแต่เขตอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาสไปประมาณ 43 กิโลเมตร จะถึงทางเข้าวัดปืบผลิวัน ในเส้นทางเดียวกันหากผ่านเลยไปจะพบทางแยกของเส้นทางไปอำเภอตากใบ และอีกแยกหนึ่งคือไปอำเภอสุทิงโก-ลก ซึ่งเป็นพื้นที่ติดแนวชายแดนระหว่างไทย-มาเลเซีย

ผลงานศิลปกรรมและสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นในวัดปืบผลิวัน สามารถแยกรูปแบบและยุคสมัยที่สร้างออกจากรูปแบบได้อย่างชัดเจน ระหว่างเก่า-ใหม่ หรืออดีต-ปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะรูปลักษณ์ของสิ่งก่อสร้างทั้งหมดภายในวัดปืบผลิวัน ได้บ่งบอกถึงภูมิปัญญาของช่างผู้สร้างในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ซึ่งศิลปกรรมทั้งหมดปรากฏรูปลักษณ์ที่มีความงามทางสุนทรียภาพและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอันโดดเด่น

¹ อาจารย์ประจำโครงการจัดตั้งคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

และมีคุณค่าในเชิงช่าง เราอาจเที่ยวชมศิลปกรรมภายในวัดโดยลำดับดังนี้

พระอุโบสถ (หลังเก่า) สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ.2380

พระอุโบสถ (หลังเก่า) (รูปที่ 1) ได้สร้างและออกแบบโดยพระวินัยธรรม (จุย) มีลักษณะเป็นเครื่องก่อทรงโรงขนาด 3 ท้อง มีเฉลียงรอบ รูปแบบและโครงสร้างของตัวอาคารเป็นลักษณะของพระอุโบสถที่สร้างขึ้นในต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ปลูกสร้างเป็นเครื่องไม้ ก่ออิฐถือปูน มีผนังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก่อฐานยกพื้นสูงกว่าระดับดิน โครงสร้างของหลังคาทำด้วยเครื่องไม้มุงกระเบื้องดินเผา มีปราสาทคอด้านหลังคา (รูปที่ 2) ด้านหน้ามีประตู 3 ช่อง ซุ้มประตูเป็นปูนปั้นเขียนสีประดับกระจก ตอนล่างเป็นกระจก ฐานพระประดับลายหน้ากระดานลูกฟูก้ามปู ตอนบนเป็นซุ้มจระนำประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิ พื้นหลังเป็นจิตรกรรมลวดลายพันธุ์พฤกษา ฝาผนังด้านหลังทับ (รูปที่ 3, 4) ด้านข้างมีหน้าต่างด้านละ 3 ช่อง ซุ้มหน้าต่างเป็นปูนปั้นประดับกระจก มีรูปแบบเป็นทรงมณฑปยอดเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง (รูปที่ 5) หน้าบันเป็นลายปูนปั้นเขียนสีรูปเทพพนมอยู่ตรงกลาง ล้อมกรอบด้วยลวดลายพันธุ์พฤกษา แผลงแระคอสองเป็นลายครุฑตรงกลางประดับด้วยลายเครือวัลย์ (รูปที่ 5)

ภายในพระอุโบสถหลังเก่ามีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ลงรักปิดทอง ปางสมาธิ และมีพระพุทธรูปขนาดเล็กประดิษฐานอยู่ 2 ซ้างขององค์พระประธานข้างละ 1 องค์ ด้านหลังองค์พระพุทธรูปมีจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพซุ้มเรือนแก้วประดับด้วยต้นไม้ และมีจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาพเทพชุมนุม ด้านหลังพระประธานค่อกับที่ฝาผนังด้านข้างทั้ง 2 ด้าน อีกประมาณครึ่งห้อง ภาพเทพชุมนุมมี 2 ชั้น ชั้นบนเป็นภาพท้าวจตุโลกบาล ชั้นล่างเป็นภาพเทวดาประคองอัญชลี มีดอกบัวองค์ละ 2 ดอก และตอนระหว่างซุ้มเรือนแก้ว หลังพระประธาน มีรูปวิทายาธ 4 คน มีศิระเป็นวัว 1 คน และควาย 2 คน ด้านข้างเป็นรูปเทพประคองอัญชลี มีดอกบัว 2 ดอก 5 องค์ ตอนบนเป็นวิมานเพดานแบ่งออกเป็น 6 ท้อง ท้องแรกตรงกลางเป็นลายดาว และ

มีดาวเล็กที่มุม อีก 4 ดวง ตรงมุมห้องเป็นรูปรามสูร-เมขลา พื้นหลังประดับช่อดอกไม้ร่วง อีก 4 ท้อง มีภาพพระอาทิตย์ พื้นหลังสีแดง พระจันทร์มีพื้นหลังสีน้ำตาลอ่อน พระอาทิตย์มีราชรถเทียมม้าคล้ายกับพระจันทร์แต่ต่างสี ท้องกลางมีภาพพระอาทิตย์พระจันทร์ มีดาวล้อมอีก 4 ดวง และตรงมุมกรอบเพดานมีรูปเทวดาขนาดเล็ก พื้นหลังประดับลายช่อดอกไม้และผีเสื้อ ส่วนท้องสุดท้ายเหนือองค์พระประธานมีพระอาทิตย์ พระจันทร์อยู่ตรงกลางมีดาวขนาด 2 ซ้าง พื้นหลังเป็นลายดอกไม้และผีเสื้อ ตรงมุมไม่มีรูปเทวดาจิตรกรรมทั้งหมดเขียนด้วยสีฝุ่นบนพื้นสีขาว ชื่อเป็นลายประจำยามก้านแย่งกรวยเชิง ปิดทองตรงส่วนถัดกันของชื่อประดับไม้จำหลักรูปดอกบัว

ศิลปกรรมของพระอุโบสถหลังเก่าทั้งหมดกล่าวคือ ทั้งสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และภาพจิตรกรรมเป็นลักษณะของงานศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) สร้างและเขียนขึ้นโดยช่างชาวบ้านซึ่งรูปแบบหรือรูปลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏในด้านฝีมือรายละเอียดและความประณีตมีความแตกต่างกันกับช่างหลวงหรือช่างที่สร้างศิลปกรรมในพระราชสำนักของเมืองหลวงหรือหัวเมืองใหญ่ๆ ที่มีในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย ดังนั้นรูปลักษณะที่ปรากฏจึงเป็นความงามตามแบบอย่างของช่างพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่างอย่างชัดเจน

ศาลาการเปรียญ (ไม่ปรากฏปีที่สร้าง)

ศาลาการเปรียญวัดบิพผลวัน (รูปที่ 7) เป็นอาคารยอดมณฑปจตุรมุข ตอนหน้ามีมุขยื่นออกมาทำหลังคาเป็นจั่วติดกัน 3 ตอน หน้าบันเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา ส่วนประกอบของสิ่งก่อสร้างนั้น พื้นก่ออิฐผสมปูนยกพื้นเป็นฐานบัวสูงชันจากพื้นดิน ตอนบนเป็นเครื่องไม้ทั้งหมด หลังคามุงกระเบื้องดินเผา ความงามของศาลาการเปรียญหลังนี้อยู่ที่ส่วนของโครงสร้างรูปทรงหลังคาเป็นยอดมณฑปจตุรมุขและมุขหลังคาเป็นจั่วติดกัน 3 ตอน ซึ่งเป็นความงามตามแบบของช่างศิลปะพื้นบ้านอย่างชัดเจนเช่นเดียวกับพระอุโบสถ

พระอุโบสถเก่า

ซุ้มหน้าต่างเป็นปูนปั้นประดับกระจก
มีรูปแบบเป็นทรงมณฑปยอดเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง

ซุ้มประตูปูนปั้นเขียนสีประดับกระจก

หอกลอง เป็นอาคารเครื่องไม้เสาคอนกรีต

หลังคาพระอุโบสถมุงด้วยกระเบื้องดินเผา
มีปราสาทลวดสลักหลังคา

ซุ้มประตูปูนปั้นเขียนสีประดับกระจก

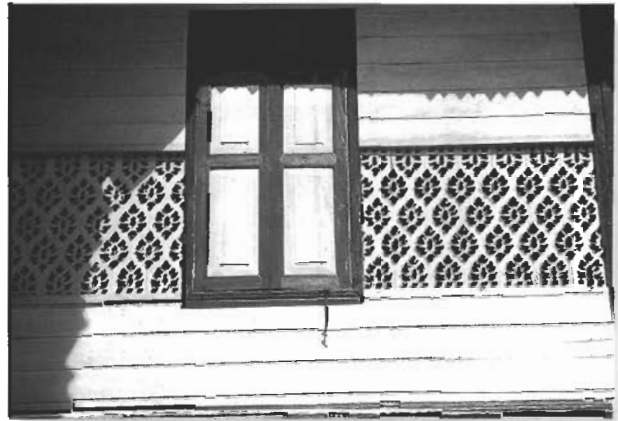
หน้าบ้านเป็นลายปูนปั้นเขียนสี

ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารยกคมนาตปจครมุข

กุฎีเจ้าอาวาส เป็นอาคารคริมุข

ฝาผนังกุฎีตอนบนเป็นไม้ฉลุช่องลมเป็นลวดลาย

ศาลา ลักษณะอาคารเป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้องดินเผาทั้งหลัง

ภาพซุ้มประตูเก่า
ซึ่งมีลักษณะร่วมสมัยกับอาคารและสิ่งก่อสร้างภายในวัด

กุฏิเจ้าอาวาส (ไม่ปรากฏปีที่สร้าง)

กุฏิเจ้าอาวาส (รูปที่ 8) เป็นอาคารตรีมุข ตอนบนเป็นเครื่องไม้เสาคอนกรีต ด้านหน้ามีมุขยื่นออกมาเพื่อรับบันได ฝาผนังกุฏิตอนบนเป็นไม้ฉลุช่องลม ตอนกลางฉลุเป็นลวดลายสวยงามมาก (รูปที่ 9)

หอกลอง (ไม่ปรากฏปีที่สร้าง)

หอกลองเป็นอาคารสูงมีขนาดเล็ก ทำด้วยเครื่องไม้เสาคอนกรีตสำหรับแขวนกลองหรือระฆังในการประกอบกิจทางศาสนา เป็นอาคารที่มีลักษณะของหลังคารวมถึงโครงสร้าง ฝีมือในการสร้างร่วมสมัยกับศาลาการเปรียญ และกุฏิเจ้าอาวาส ซึ่งลักษณะของตัวอาคารหอกลองเองนั้นมีความงดงามไม่แพ้กุฏิและศาลาการเปรียญเช่นกัน

ศาลา (ไม่ปรากฏปีที่สร้าง)

ศาลาดังอยู่บริเวณหน้ากุฏิเจ้าอาวาส ลักษณะอาคารเป็นเครื่องไม้ทั้งหลัง ส่วนประกอบในแต่ละชั้นของชั้นส่วนโครงสร้างใช้วิธีการเข้าเดือยสลักด้วยลิ้มซึ่งทำด้วยไม้ตลอดทั้งหลัง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา ฝ้าเพดานเรียบด้วยไม้ ศาลาแห่งนี้ไว้เป็นที่พักของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ความงามของศาลาหลังนี้คือรูปลักษณะร่วมสมัยกับตัวอาคาร

ศาลาการเปรียญ หอกลอง และกุฏิ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะร่วมสมัยสกุลช่างเดียวกัน สร้างในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ภาพรวมของสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมภายในวัดปิตุลาภิวัตน์จึงมีคุณค่าและน่าสนใจยิ่ง

อาคารสิ่งก่อสร้างหรือศิลปกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนเป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุอันมีค่า รูปแบบของศิลปกรรมที่แฝงด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านของเหล่าบรรพชนช่างศิลป์ไทยโบราณ วิถีชีวิตที่เรียบง่ายได้ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปกรรมอันล้ำค่า รอให้ทุกท่านที่มีความสนใจและปรารถนาที่จะชื่นชม บรรยากาศของความเงียบสงบ อาจโน้มน้าวให้ทุกท่านได้เข้าถึงคุณค่าและรับรสสัมผัสถึงความงดงามของศิลปกรรมภายในวัด ซึ่งวัดปิตุลาภิวัตน์ เป็นพุทธสถานที่ยังคงเป็นศูนย์รวมความศรัทธาอันบริสุทธิ์ของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพุทธศาสนาไว้อย่างบริสุทธิ์ และเมื่อเราได้ชื่นชมหรือสัมผัสถึงความงามจากศิลปกรรมอันประณีตละเอียดอ่อนที่ปรากฏในงานพุทธศิลป์แล้วจิตใจของเราคงเบิกบานสงบสุข และมีความประณีตละเอียดอ่อน คล้อยตามด้วยผลแห่งศิลปกรรมที่เหล่าบรรพชนช่างศิลป์ไทยโบราณได้บรรจงสร้างด้วยพลังศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนา เสมือนเป็นมรดกทางศิลปกรรมอันล้ำค่าตกทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบมา

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. 2535. จิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย ชุดที่ 002 เล่มที่ 3 วัดชลธาราสিংเห จังหวัดนราธิวาส.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ดั่งกรุฟ จำกัด.